

הכרח ביטחוני ואסטרטגי: המשמעות של פירוז רצועת עזה ופירוק נשקו של חמאס

קובי מיכאל וראם כהן | אוגוסט 2025

ירי טילים מרצועת עזה לעבר ישראל, מאי 2023 (shutterstock: Anas Mohammed)

עיקרי הדברים

- פירוק מלא של חמאס והג'יהאד האסלאמי מנשקם, השמדת תשתיות הלחימה ומניעת השיקום של יכולותיהם בעתיד הם תנאים ביטחוניים הכרחיים שבלעדיהם האיום מרצועת עזה יחזור.
- מתגבשת הסכמה אזורית ובינלאומית בעד פירוק ארגונים אלה מנשק.
- לשם כך, מומלץ ליישם מודל מדורג: צה"ל יוביל את שלב הפירוק הראשוני בשטח; לאחריו, שלטון אזרחי פלסטיני בסיוע כוחות ייצוב ופיקוח בינלאומיים יסייעו בשימור המצב, אך לא יחליפו את צה"ל באחריות הביטחונית הגוברת שתהיה לו.

- בסופו של דבר, חייב לשרור מצב של "שלטון אחד ונשק אחד" ברצועת עזה, ללא ארגונים חמושים "סוררים".
- לצד התניית סיום הלחימה בפירוק חמאס מנשק, על ישראל לתאם את מהלכיה עם מצרים וארה"ב (ובמעורבות של הרשות הפלסטינית), להיערך לשליטה ביטחונית על רצועת עזה וליצור עליונות מודיעינית וטכנולוגית בשטח.

מבוא

מתקפת 7 באוקטובר 2023 ומטרות המלחמה שהגדירה ממשלת ישראל בעקבותיה סימנו נקודת מפנה בתפישת ישראל את המערכה בעזה ואת עתיד הרצועה מבחינה ביטחונית – פירוז רצועת עזה הפך לתנאי בל-יעבור בעיני הדרג המדיני.

ממשלת ישראל הבהירה שבכל מתווה לסיום המלחמה, תנאי מרכזי הוא **פירוז מלא** של רצועת עזה מנשק ארגוני הטרור – כלומר, פירוק מוחלט של התשתיות הצבאיות של חמאס והג'יהאד האיסלאמי. ראש הממשלה, בנימין נתניהו, אף הדגיש כי עם תום הלחימה **יישאר צה"ל בשליטה ביטחונית מלאה בעזה** כדי להבטיח "פירוז מוחלט" ולמנוע כל איום חוזר על אזרחי ישראל.

במלים אחרות, ישראל מסרבת לשוב למציאות שבה חמאס או כל ארגון טרור פלסטיני חמוש אחר שולט בעזה או פועל בה כצבא טרור; כל הסדר ארוך טווח יתאפשר רק אם רצועת עזה לא תשמש עוד בסיס טרור נגד ישראל.

מתקפת 7 באוקטובר 2023 ומטרות המלחמה שהגדירה ממשלת ישראל בעקבותיה סימנו נקודת מפנה בתפישת ישראל את המערכה בעזה

עמדה זו זוכה לתמיכת בעלות בריתה של ישראל: הממשל האמריקאי, למשל, הצהיר כי אין להרשות שחמאס יוסיף להחזיק נשק בעזה, וכי לישראל תהיה הזכות למנוע את התחמשותו מחדש. גם מדינות ערביות מתונות הצטרפו לקריאה זו – בהצהרה בינלאומית, בהובלת צרפת וסעודיה, **הן דרשו שחמאס יוותר על שלטונו בעזה וימסור את נשקו לרשות הפלסטינית**.

בשל חשיבות הפירוז בעיני ישראל, מבקש מאמר זה לבסס את ההיגיון הביטחוני והאסטרטגי בדרישה זו, ולבחון את הדרכים לממשה. המאמר מתמקד בשאלות המרכזיות הבאות:

- מהו בדיוק "פירוז" בהקשר של רצועת עזה?
- מדוע ישראל רואה בו תנאי הכרחי שלא ניתן להתפשר עליו?
- מהן ההשלכות הצפויות, אם בסיום המלחמה לא תהיה רצועת עזה מפורזת?
- לאור לקחי העבר, אילו מנגנונים אפשריים יבטיחו פירוז אפקטיבי של הרצועה?

מהו פירוז ברצועת עזה?

המונח "פירוז (Demilitarization)" פירושו "הסרת הנוכחות והיכולות הצבאיות משטח נתון". במקרה של רצועת עזה, הכוונה לפירוק כל ארגוני הטרור מנשקם ולשלילת יכולתם לפעול ככוח צבאי מאורגן. משמעות הדבר היא שהזרוע הצבאית של חמאס (גדודי עז א-דין אל-קסאם) וזו של הג'יהאד האיסלאמי (פלוגות אל-קודס) יפסיקו להתקיים ככוחות לוחמים.

יש לאסוף ולהשמיד את כל אמצעי הלחימה שבידי הארגונים, למוטט את התשתיות הצבאיות (מנהרות, מעבדות נשק, מחסני אמל"ח, מערכי שליטה ופיקוד, מקורות מימון) – ולמנוע את שיקומם בעתיד. פירוז מלא יבטיח שמרצועת עזה לא יתפתח עוד איום ביטחוני משמעותי על ישראל. לשם המחשה, ערב מלחמת 2023 החזיקו חמאס והג'יהאד האיסלאמי יחד צבא טרור בהיקף של עשרות אלפי לוחמים וארסנל של אלפי רקטות ואמצעי לחימה מתקדמים.

הכוונה היא שברצועת עזה לא יהיה נשק התקפי. לעת הזאת, הגורמים החמושים היחידים ברצועה הם חמאס וארגוני הטרור. בסופו של דבר, יהיה בעזה שלטון כלשהו שיהיה אחראי לאכיפת חוק וסדר.

ההכרח שבפירוז רצועת עזה והמשמעויות שבהיעדרו

הפירוז המלא של רצועת עזה – כלומר, פירוק כוחו הצבאי המאורגן של חמאס וארגוני טרור נוספים – אינו גחמה ישראלית, אלא תנאי ביטחוני חיוני להשגת יציבות בטווח הארוך. כל עוד חמאס נותר כוח חמוש, הוא מהווה איום מתמיד על ישראל, ועימות צבאי נוסף הוא רק שאלה של זמן. הניסיון ההיסטורי מלמד שחמאס ניצל כל הפוגה והפסקת אש בעבר כדי להשתקם ולהתחמש מחדש. **ללא פירוז מלא, כל הפסקת אש תהיה זמנית ושברירית, והאיום ישוב ויתעצם בסבב הבא.**

מנקודת מבט אסטרטגית, אין היגיון בסיום מלחמת 2023 מבלי שחמאס פורק לחלוטין מכוחו הצבאי; רק כך יישבר מעגל ההסלמה החוזר בעזה, ותישלל מהארגון היכולת להתכונן למתקפה נוספת, דוגמת זו של 7 באוקטובר. הדרג המדיני בישראל מציג את פירוק חמאס כיעד מוצהר לאחר המלחמה – גישה המשקפת **דרישת מינימום** להבטחת ביטחון המדינה ושגרת חיי אזרחיה.

יש לזכור שהפירוז אינו מטרה מנותקת מהקשר רחב יותר, אלא אמצעי ליצירת מציאות חדשה ברצועת עזה. רק בהיעדר כוח צבאי בידי הקיצונים ניתן יהיה לאפשר חלופה שלטונית אזרחית לחמאס, ולפתוח בתהליך של שיקום כלכלי-חברתי ופיתוח אזרחי ברצועה. פירוז הוא גם תנאי הכרחי להתחלת תהליכי דה-רדיקליזציה של האוכלוסייה, שהם אמנם תהליכים ארוכים ומורכבים, אלא שלא ניתן אפילו להתחיל ולחשוב עליהם כשחמאס נותר על מכונו כישות צבאית מאורגנת ברצועת עזה. **פירוז הוא אפוא תנאי הכרחי – אף כי לא מספיק – לעתיד יציב ומשגשג יותר בעזה.** ללא הפירוז, חמאס יוסיף לשמש "ספילר (Spoiler)" שיטרף כל מאמץ הסדרי.

יש ארבע סיבות עיקריות להכרח שבפירוז רצועת עזה:

1. **חמאס נחוש להמשיך בדרך הטרור ומהווה איום תמידי.** עבור חמאס, ויתור על "ההתנגדות המזוינת" אינו בא בחשבון – האידיאולוגיה שלו קוראת למאבק מזוין מתמשך עד להשמדת ישראל. גם לאחר ההרס שחמאס המיט על עזה במלחמה, מנהיגיו מוסיפים להצהיר שלא יניחו

את הנשק. בינואר 2025 [הצהיר בכיר חמאס, ח'ליל אל-חיה](#), שגם לאחר הפסקת אש זמנית, יוסיף חמאס לחתור להשמדת ישראל ו"האויב לא יראה מאתנו רגע של חולשה".

דוברי חמאס אף מציגים את דרישת הפירוז כ"[תציית קווים אדומים](#)" מצד ישראל. משמעות הדברים ברורה: אם אחרי המלחמה יישאר בידי חמאס כוח צבאי כלשהו בעזה – הוא יעשה בו שימוש, במוקדם או במאוחר. מבחינת ישראל, נוכחות ארגון טרור ג'יהאדיסטי כמוש השואף לחורבנה (ובפרט לאחר שהוכיח נכונות לבצע טבח המוני) היא **סכנה מיידיית** שאי אפשר להשלים עמה.

2. **למנוע סבבי לחימה חוזרים ולשקם את ההרתעה.** בהיעדר פירוז, יש לחמאס יכולת לחדש את הלחימה בכל עת שיבחר – כפי שעשה בעבר. כל הפסקת אש בעבר נוצלה על ידי חמאס לבניין-כוח מחודש. פירוז מלא הוא הדרך היחידה לשבור את "מעגל הקסמים" של סבבי ההסלמה בעזה; ללא פירוז, כל הפסקת לחימה תהיה קצרה, והאיום יתחדש.

בנוסף, הימנעות מפירוז תשדר מסר בעייתי שמאיים לערער את ההרתעה הישראלית: היא עלולה ליצור את הרושם שטרור "השתלם" ושישראל חלשה מכדי לכפות את תנאיה. לעומת זאת, **פירוק חמאס מנשקו ישדר שאין "פרס" לטרור** ויחזק את ההרתעה מול גורמי אויב באזור.

כוחות צה"ל בגבול רצועת עזה (shutterstock: Gal Rotem)

היבט זה חשוב במיוחד לנוכח תקדים החטיפות: בישראל מזהירים שוויתור לחמאס על פירוז בתמורה לשחרור בני ערובה, יעודד ארגוני טרור לנסות ולחטוף ישראלים גם בעתיד, מתוך הבנה שיוכלו לסחוט הפסקות אש והקלות מישראל בלי לוותר על כוחם. מנגד, התעקשות על

פירוק חמאס תבהיר שאין רווח בחטיפות ובטרור, ותהווה מסר הרתעתי חשוב לשחקנים כגון חיזבאללה או דאעש, הבוחנים את תגובת ישראל.

3. **לאפשר שינויים פנים-פלסטיניים.** קיומו של חמאס חמוש בעזה מסכל כל סיכוי לממשל אחר ברצועה. כל עוד לחמאס יש נשק, הוא יטרף כל מהלך של גורם אחר למשול בעזה לאורך זמן. כך כבר קרה ב-2007: חמאס סירב להתפרק מנשק במסגרת ממשלת אחדות פלסטינית, ותוך חודשים ביצע הפיכה אלימה ברצועה, [טבח באנשי פת"ח והשליט עצמו בכוח](#). אירוע זה המחיש שבלי פירוק חמאס מכוחו הצבאי, אף גורם לא יוכל למשול בעזה לאורך זמן ובוודאי שלא ניתן יהיה להתחיל בתהליכי דה-רדיקליזציה.

*פירוז עזה אינו "דרישה מקסימליסטית", אלא תנאי הכרחי
להגנה עצמית מינימלית של ישראל*

לכן, אם רוצים שבעתיד יהיה ממשל אחראי ברצועה, תנאי מקדים לכך הוא פירוז מלא. מדינות ערביות מתונות התנו כל תוכנית שיקום לעזה בפירוק חמאס מנשקו. בלי פירוז, תהליכי שיקום פוליטיים, חברתיים וכלכליים לא יוכלו לצאת לפועל.

4. **מחסום לשיקום הרצועה וסיכון יישובי עוטף עזה.** נוכחות חמאס חמוש ברצועה גורמת לכך שאף גורם לא ירצה להיות מעורב ב"יום שאחרי" בעזה. כל עוד חמאס חמוש, ישאר המצב כפי שהוא. בסוף 2024 דווח למשל שמאמצי הסיוע והשיקום נקלעו לקיפאון בשל היעדר פתרון לסוגיית נשק חמאס. לעומת זאת, פירוז הרצועה, יחד עם החלפת שלטון חמאס ודיכוי אפקטיבי של תומכיו, יפתחו פתח לשינוי תמונת המצב ובכלל זה **יאפשרו קול והשפעה לגורמים מתונים יותר בקרב האוכלוסייה**, שלא יכלו לבוא לידי ביטוי תחת שלטון חמאס. גורמים רבים התנו את הסיוע לעזה בכך שתמיכתם לא תופנה שוב לבניית מנהרות ולהצטיידות ברקטות.

הימנעות מפירוז גם מסכלת את שיקום יישובי עוטף עזה ואת חזרת תושביהם. נכון לאמצע 2025, אלפי תושבים טרם חזרו לבתיהם, וחלק מהיישובים הסמוכים לגדר עדיין מוגדרים שטח צבאי סגור. רבים מהמפונים מצהירים שישבו רק כאשר תובטח להם עזה מפורזת ובטוחה – ולא מציאות חוזרת של איום רקטות, חדירות מנהרות והפגזות חוזרות. **בהיעדר פירוז מלא, החשש הוא שחמאס ישקם את כוחו וישוב לאיים על היישובים**, מה שירפה את ידי המדינה בהחזרת החיים לשגרה באזור.

תושבי העוטף הם "קו החזית" של החברה הישראלית – שיקומם הוא לא רק חובה מוסרית, אלא גם אינטרס אסטרטגי. רק כאשר הפירוז יושלם והאיום המיידי יוסר, יוכל האזור לשוב לחיים אזרחיים תקינים. בלי פירוז יהפוך כל יישוב בעוטף עזה – גם לאחר שיקומו הפיזי – ליישוב ספר הנתון בסכנה יומיומית, מצב שאיש מהתושבים אינו מוכן עוד לקבל.

לסיכום חלק זה, פירוז עזה אינו "דרישה מקסימליסטית", אלא תנאי הכרחי להגנה עצמית מינימלית של ישראל ולהיתכנות כל הסדר יציב בעתיד. בהיעדרו, האיום הביטחוני יימשך ויתגבר,

וכל מאמצי השיקום וההסדרה עלולים להיכשל. פירוז מוצלח, לעומת זאת, יביא לשינוי אסטרטגי במציאות – יסיר איום מתמיד, יפתח פתח לשלטון אחראי בעזה, וישיב את התקווה לביטחון ולשגשוג עבור אזרחי ישראל.

חשוב להדגיש שפירוק חמאס מנשק אינו מהלך העומד בפני עצמו, אלא חלק מתהליך כולל יותר. הוא אמנם תנאי מוקדם והכרחי, אך כדי שהפירוז "יחזיק" לאורך זמן, נדרש גם שינוי במציאות השלטונית והחברתית בעזה – הבטחת שלטון מסודר ואחראי לרצועה, שינויי עומק בחברה הפלסטינית (דה-רדיקליזציה), שיקום תשתיות ופיתוח הכלכלה, ויצירת מנגנונים שימנעו הצטיידות חוזרת של ארגוני טרור בעתיד. הפירוז גם חיוני לתהליכי דה-רדיקליזציה חיוניים בחברה הפלסטינית ויכול לשמש כמנוף משמעותי לקידום תהליכים כאלה.

מנגנונים להבטחת פירוז – והלקחים שנלמדו

הבטחת פירוז אפקטיבי של עזה היא אתגר מורכב המחייב מנגנון אכיפה אמין. ניתן לשקול מודלים שונים, תוך הפקת לקחים מניסיונות עבר. להלן סקירה של חלופות מרכזיות – החל משליטה ישראלית ישירה, דרך מעורבות בינלאומית ועד הסדרי "היום שאחרי" שבמרכזם עומדים הפלסטינים – וכן דיון ביוזמות שהוצעו ועקרונות מפתח להצלחה.

א. שליטה ופיקוח צבאיים ישראלים (בטווח המיידי)

לקח מרכזי מניסיונה של ישראל הוא שאת ביצוע הפירוז עצמו – איסוף הנשק והשמדת התשתיות – אף גורם זר לא יבצע במקומה. ניסיונות "לפרז מרחוק" באמצעות כוחות בינלאומיים הם בלתי-מציאותיים. דוגמה מובהקת לכך היא דרום לבנון: החלטת מועצת הביטחון 1701 (משנת 2006), שהביאה לסיום מלחמת לבנון השנייה, קבעה לפרז את האזור מנשק חיזבאללה, וכוח יוניפי"ל גדול הוצב שם – אך בפועל חיזבאללה לא פורק, ורק [הגדיל משמעותית את מלאי הרקטות שלו תחת עיני משקיפי האו"ם](#).

כישלון הקהילה הבינלאומית בפירוק מיליציות ללא הסכמתן, מחזק בישראל את ההבנה שאין לסמוך על כוחות זרים כדי להבטיח את ביטחונה. בהתאם לכך, [ישראל הבהירה שתשאיר כוחות צבא בעזה \(ציר פילדלפי והפרימטר הביטחוני\) בשלב שאחרי הלחימה](#), ותשמור על אחריותה הביטחונית הגוברת. צה"ל מתכנן להחזיק נוכחות צבאית גלויה ברצועה, עד שיוודא שכל אמל"ח חמאס הושמד ושלא מתחדש ייצור רקטות. שליטה ישירה של צה"ל נתפשת כמנגנון האמין ביותר למניעת הברחות נשק וייצור אמצעי לחימה בטווח הקרוב, משום שלכוחות צה"ל חופש פעולה מלא – בעוד שכוח זר עלול להיות מוגבל בהגבלות פוליטיות וכלכליות פתיחה באש, כמו גם בעצם הנכונות להילחם נגד חמאס.

ישראל, אם כן, שואפת להשלים שלב ראשון של פירוז בכוחות עצמה: כיבוש השטח, חיפוש נרחב אחר אמצעי לחימה ומנהרות, והשמדה פיזית של יכולות הלחימה של חמאס. הצבת כוחות צבא ישראלים בשטח לפרק זמן תאפשר גם להרתיע ניסיונות של גורמי טרור לחדש את פעולתם. גישה זו נשענת על ההנחה שאף שחקן אחר לא יוכל – או יהיה מוכן – לעשות זאת בנחישות וביעילות כמו צה"ל.

ב. מעורבות וסיוע בינלאומיים (בטווח הבינוני)

ישראל אינה שוללת שיתוף פעולה מסייע מצד גורמים בינלאומיים בתהליך הפירוז, בעיקר לאחר השלב הצבאי הראשוני. מומחים וטכנאים ממדינות ידידות כבר דנו באפשרות של כוח משימה מוגבל שילווה את פירוק חמאס – למשל צוותי נטרול מנהרות ומטענים, או כוח משטרה רב-לאומי בחסות האו"ם שיופעל לאחר שצה"ל יסיים את רוב משימות הפירוז.

ישראל צריכה להתנגד לכל תפקיד מרכזי או משמעותי לאו"ם, בשל כישלוננו המוכח של הארגון לאורך השנים ובשל עמדתו העוינת כלפי ישראל. ראוי לציין שישראל נעזרה בעבר בסיוע טכני דומה (למשל, כוח פיקוח אמריקאי בסיני לאחר 1979). כוחות בינלאומיים כאלה יוכלו להיכנס רק לאחר שצה"ל ישלים את עיקר הפירוז ויבטיח סביבה בטוחה. תפקידם עשוי להיות פיקוח על המעברים ומניעת הברחות, ליווי תהליכי שיקום והבטחת הסדר הציבורי – אך לא החלפת צה"ל במשימת פירוק הנשק עצמה.

ישראל צריכה להתנגד לכל תפקיד מרכזי או משמעותי לאו"ם, בשל כישלוננו המוכח של הארגון לאורך השנים ובשל עמדתו העוינת כלפי ישראל

מדינות באזור, במיוחד מצרים וירדן, מסתייגות כיום משליחת חיילים לעזה, אך [רמזו שאם תתגבש החלטת אזורית בתיאום ארה"ב ומעצמות נוספות](#) – ייתכן שישקלו לתרום כוח משטרה או צוות טכני. **לקחי העבר מלמדים שנוכחות זרה יעילה רק בהסכמה מלאה של הכוחות המקומיים.** בלבנון, למשל, יוניפי"ל נשלח ללא הסכמת חיזבאללה, ולכן לא הצליח למנוע את התחמשותו. סביר אפוא שכוח בינלאומי כלשהו יגיע לעזה רק לאחר שחמאס יפורק בכוח.

בשלב זה תפקידו יהיה מסייע: לתחזק את היציבות, להגן על מאמצי השיקום ולמנוע התארגנות טרור מחודשת, מבלי שיהיה בכך כדי לפגוע באחריות הביטחונית הגוברת של ישראל ובחופש הפעולה המבצעי שלה. המודל עשוי להזכיר משימות יציבות (Stabilization) שהתקיימו במדינות אחרות, שבהן כוחות רב-לאומיים שמרו על השלום לאחר ששלב הלחימה הסתיים.

ג. שילוב הפירוז בהסדר שלטוני פלסטיני ("היום שאחרי")

שאלה מרכזית היא מי ישלוט בעזה לאחר הפירוז, ומה חלקו של אותו שלטון בהבטחת המצב המפורז בעתיד. הקונצנזוס הבינלאומי המתפתח הוא שיש להחזיר את הרשות הפלסטינית (רש"פ) לניהול עזה (לפחות במובן אזרחי) ביום שאחרי סילוק חמאס. בכירי הרש"פ הצהירו שיסכימו לחזור לעזה רק במסגרת מהלך כולל לקראת מדינה פלסטינית עצמאית בעתיד – אך גם הם מבינים שתנאי יסוד לכך הוא שעזה תהיה ללא נשק בלתי-לגיטימי בידיים לא-ממלכתיות.

פירוז מוצלח של הרצועה יאפשר לרש"פ הזדמנות שנייה, בכפוף לתהליך רפורמות משמעותי, לשלוט בעזה – הפעם ללא איום מיליציה חמושה המסכנת אותה. יש להקים בהדרגה מנגנוני ביטחון פלסטיניים בעזה תחת העיקרון של "שלטון אחד ונשק אחד". במלים אחרות, רק אם הסמכות השלטונית תחזיק בבלעדיות על אמצעי הכוח, ורק כאלה הנדרשים לאכיפה אפקטיבית של חוק וסדר, יובטח שחמאס (ודומיו) לא יוכלו לשוב ולהצטייד בנשק.

משימה רגישה במיוחד במסגרת זו תהיה הטיפול בלוחמי חמאס לשעבר. מאות ואולי אלפי פעילים יצטרכו להניח את הנשק ולהשתלב במסגרת חדשה. חלקם יוכלו, בתהליך מוקדם של מיון ובדיקות רקע, להשתלב בכוחות הביטחון הפלסטיניים שיוקמו (יש לסנן מי שידהם מגואלות בדם ולאפשר קליטת כוח אדם "נקי"). לאחרים יוצעו אפיקי פרנסה ופיקציות כספיים – כדי למנוע מצב שיחזרו לדרך הטרור מחוסר ברירה. מהלכים כאלה, המכונים [DDR](#) (Disarmament, Demobilization and Reintegration), זכו לתמיכה כספית נדיבה בזירות סכסוך אחרות, צפויים לקבל סיוע בינלאומי גם בעזה ויש להתייחס אליהם כחלק מתהליך דה-רדיקליזציה נרחב שיהיה צורך לקיים ברצועת עזה.

במקביל, ישראל תעמוד על כך שאף לא אחד מבכירי חמאס – ודאי לא מפקדיו הצבאיים – ישוב לזירה הציבורית בעזה בעתיד הנראה לעין. במלים אחרות, פירוז צבאי חייב להיות מלווה בנטרול פוליטי של חמאס ובסילוק מנהיגיו ומנגנוניו השלטוניים, אחרת האידאולוגיה הקיצונית שלהם תמשיך ללבות טרור ולעודד הברחות נשק בעתיד. הצעד הצבאי לבדו לא יספיק, אם היסודות האידאולוגיים והארגוניים של שלטון חמאס בעזה יישארו על כנם.

יוזמות ותוכניות שהוצעו לפירוז עזה

בחודשים שלאחר מתקפת אוקטובר 2023 הוצעו כמה מתווים בינלאומיים ואזוריים בנוגע לעתיד עזה, הכוללים התייחסות עקיפה או ישירה לפירוז הרצועה:

- **התוכנית הערבית (מרץ 2025):** הובלה על ידי מצרים ואושרה על ידי הליגה הערבית וכן על ידי ארגון שיתוף הפעולה האסלאמי (OIC). התוכנית קוראת להרחקת חמאס מהשלטון בעזה ולהקמת ועדת ניהול פלסטינית זמנית ברצועה (ללא השתתפות חמאס), בליווי השקעת ענק של [כ-53 מיליארד דולר בשיקום הרצועה](#).
 - **התוכנית כוללת שלושה שלבים (שלב ביניים קצר, ולאחריו שיקום נרחב וביסוס ממשל בר-קיימא) המתפרסים על פני כ-5 שנים.** מטרתה להביא לחזרת הרשות הפלסטינית לעזה, לשקם את ההרס העצום ולהבטיח שלום וביטחון. עם זאת, התוכנית לא פירטה כיצד ינוטרל הכוח הצבאי של חמאס, וישראל דחתה אותה בטענה שהיא אינה פותרת את בעיית הביטחון המרכזית. דוברת משרד החוץ האמריקאי אמרה שהתוכנית ["אינה עומדת בציפיות"](#) האמריקאיות, אם כי שליח ארה"ב, סטיב ויטקוף, בירך על המהלך כ"[צעד ראשון של כוונה טובה](#)" מצד המצרים.
 - **היוזמה הבינלאומית הצרפתית-סעודית (יולי 2025):** ועידה בינלאומית בדרג שרי חוץ נערכה באו"ם בניו יורק ביוזמת צרפת וסעודיה, כדי לקדם פתרון מדיני וסיום של הלחימה בעזה. בהצהרת הסיכום של הוועידה, גינו לראשונה מדינות ערביות ומוסלמיות (כולל קטר, סעודיה, מצרים וירדן) את חמאס על מתקפת 7 באוקטובר, [וקראו בפירוש שחמאס יסיים את שלטונו בעזה ויפרק את נשקו](#).
- ההצהרה קבעה כי לאחר הפסקת האש יש להקים מיידית בעזה מנגנון ממשל זמני תחת הרשות הפלסטינית, [ולהציב כוח בינלאומי לייצוב הרצועה בפקוח מועצת הביטחון](#). כמה

מדינות אף הביעו נכונות לתרום כוחות למשימה כזאת. למעשה, ההצהרה דרשה שחמאס ימסור את נשקו לידי הרשות הפלסטינית בגיבוי בינלאומי.

ישראל וארה"ב החרימו את הוועידה; נתניהו דחה את המתווה וטען שהוא "[נותן פרס לטרור](#)" ופוגע באינטרס הישראלי, ואילו האמריקאים הגדירוהו "לא פרודוקטיבי" בעת הזאת. אף על פי כן, חשיבות ההצהרה היתה בהשגת קונצנזוס חסר תקדים – גם בעולם הערבי – על יעד פירוז עזה מנשק מיליציוני כחלק מפתרון עתידי.

- **העמדה האמריקאית:** ארצות הברית, בעיקר תחת ממשל טראמפ ששב לזירה ב-2025, הדגישה שפירוז עזה הוא תנאי לכל הסדרה. [טראמפ הצהיר](#) ש"חמאס לא יכול להישאר בעזה" ודחף לתוכנית שתכלול פירוק חמאס מנשק וסילוקו מהשלטון. [שליחו ויטקוף נפגש עם מנהיגים באזור](#) (למשל עם ראש ממשלת קטר) כדי לקדם מתווה שבו יופסקו הקרבות תמורת פירוז הרצועה.

נאן יונס, פברואר 2024 (shutterstock: Ran Zisovitch)

במקביל, [גורמים אמריקאים החלו לגבש "מפת דרכים" ל"יום שאחרי"](#) – תוכנית מפורטת שנועדה לשקם את עזה תחת הרשות הפלסטינית, להקים כוח משימה אזורי שיפקח על הביטחון (עם מעורבות מצרית, ירדנית ואחרת), ולדאוג שחמאס לא יוכל להתארגן מחדש. גישת ארה"ב מתואמת במידה רבה עם העקרונות הישראליים כמו גם דרישתו של נשיא הרשות הפלסטינית אבו מאזן ("שלטון אחד, נשק אחד"), אך שמה דגש על שיתוף הקהילה הבינלאומית בניהול עזה לאחר הפירוז ועל מתן אופק מדיני ממשי לפלסטינים, כדי שהמהלך יזכה לגיטימציה רחבה.

- **העמדה הישראלית:** ישראל עצמה מנסחת עקרונות משלה להסדר עתידי. הקבינט המדיני-ביטחוני קבע **חמישה עקרונות לסיום המלחמה בעזה**, בהם פירוק חמאס מנשקו, פירוז הרצועה מכל נשק בלתי-חוקי, והשגרת עזה ללא חמאס ככוח שלטוני או צבאי. ישראל מדגישה כי היא תמשיך בפעילות הצבאית ככל שיידרש כדי לממש עקרונות אלה. בפועל, התוכנית הישראלית היא השמדת התשתיות הצבאיות של חמאס, הקמת מנגנון פיקוח ומניעה כדי לסכל התחמשות מחדש, והעברת האחריות האזרחית לידי גורם מוסכם בביטחון מלא שלא קיימת עוד מיליציה חמושה בעזה. ירושלים מאותתת שסיום המלחמה ללא מימוש היעד הזה אינו אפשרי מבחינתה.

עקרונות למודל פירוז אפקטיבי

מהסקירה הזאת עולים כמה עקרונות מנחים לגיבוש מנגנון יעיל לפירוז רצועת עזה לאורך זמן:

- **אכיפה נחרצת בשטח:** את מלאכת פירוק המיליציות יש לבצע בכוח ובנחישות. לא ניתן לסמוך על הסכמות רצוניות מצד חמאס, ועל כן הכרחי שכוח בעל עוצמה – הלכה למעשה צה"ל – יוביל את שלב הפירוז הראשוני, ישתלט על מעוזי הטרור ויאסוף את אמצעי הלחימה. פירוז "מן האוויר" או באמצעות כוחות בינלאומיים בלבד אינו ריאלי לאור ניסיון העבר. חיסול היכולות הצבאיות הקיימות של חמאס הוא הבסיס לכל הסדר עתידי.

פירוז "מהאוויר" או על ידי כוחות בינלאומיים בלבד אינו ריאלי לאור ניסיון העבר

- **גיבוי ופיקוח בינלאומיים:** לאחר נטרול עיקר האיום, יש תפקיד חשוב לקהילה הבינלאומית בשימור המצב המפורז. שלטון אזרחי פלסטיני אחראי בגיבוי כוח ייצוב רב-לאומי – בתמיכת ארה"ב, אירופה ומדינות האזור – יוכל לסייע במניעת הברחות, בשיקום התשתיות האזרחיות, ובהרתעת גורמים קיצוניים מלחדש פעילות טרור. נוכחות בינלאומית (לדוגמה, משקיפים בגבולות, משטרה אזרחית רב-לאומית) תוסיף לגיטימציה למהלך הפירוז ותקטין את החיכוך הישיר בין צה"ל לאוכלוסייה.
- **"שלטון אחד, נשק אחד":** כדי שפירוז יחזיק מעמד, חייב לקום בעזה שלטון מרכזי לגיטימי המחזיק במונופול על הכוח. המשמעות היא שמלבד כוחות הביטחון המוסכמים, לא תהיה כל מיליציה חמושה ברצועה. עיקרון זה, שהוסכם עוד בהסכמי אוסלו, הופר במשך שנים על ידי קיומן של זרועות צבאיות עצמאיות. יישומו כעת מחייב את חיסול כוחו הצבאי של חמאס ואת מניעת צמיחתן של מסגרות חמושות חדשות. רק סמכות אחת תהיה אחראית לביטחון, והיא תחויב למנוע כל פעילות טרור משטחה. לאור הלקחים שהצטברו במהלך שנות אוסלו, תצטרך ישראל לגלות נחישות והחלטיות, תוך שימוש באחריות הביטחונית הגוברת שתהיה לה, כדי לפרק כל התארגנות צבאית החורגת מעיקרון זה.

לרש"פ זה יהיה מבחן רצינות ויכולת, ומבחינת ישראל – תנאי לכל התקדמות נוספת בתהליך מדיני.

- **שילוב מהלכי DDR ודה-רדיקליזציה:** הצלחת הפירוז תלויה לא רק בהחרמת הנשק הקיים, אלא גם בטיפול בכוח האדם ובאידיאולוגיה שמאחוריו כחלק מתהליך דה-רדיקליזציה מקיף. במסגרת תהליך מקיף ועמוק זה, נחוצה התמודדות עם הגורמים הרעיוניים: בידוד מנהיגי חמאס הקיצוניים והוצאתם מהזירה (באמצעות משפט, הגליה או חינוך מחדש לאורך זמן). ללא דה-רדיקליזציה, עלולה לצמוח מחתרת חדשה גם אם הנשק יילקח. עיקרון זה נלמד ממקרים אחרים בעולם שבהם ארגוני גרילה פורקו, אך חלק מאנשיהם שיקמו יכולות בהיעדר שינוי יסודי בתשתית האידיאולוגית, לצד פתרונות חברתיים ופוליטיים.
- **התניה בין פירוז לשיקום:** על אף שהפירוז נכפה מטעמי ביטחון, יש למסגרו גם כהזדמנות עבור תושבי עזה. על ישראל ומדינות העולם **לקשור במפורש בין התקדמות בפירוז לבין נכונות להשקעות ושיקום**. המסר צריך להיות ברור: פתיחת המעברים, סיוע כלכלי רחב היקף, והקמת פרויקטים גדולים (נמל ימי, תחנות כוח, אזורי תעשייה וכד') – כל אלה יתאפשרו רק אם עזה מפורזת מטרור. בכך ייווצר תמריץ חיובי לציבור העזתי ולגורמים פרגמטיים לתמוך בפירוז ולשמרו, בעוד שחמאס ייתפס כמכשול לשיקום. שילוב כזה של "מקל וגזר" חיוני ליצירת לחץ אזרחי ופוליטי לטובת פירוז מתמשך.

סיכום והמלצות

הדרישה לפירוז רצועת עזה ולפירוק נשק חמאס אינה צעד של ענישה או נקמה, אלא מהלך אסטרטגי הנגזר מהמציאות הביטחונית הקשה שנחשפה במלואה באוקטובר 2023. הניתוח לעיל הראה כי **פירוז עזה הוא תנאי הכרחי – אך לא מספיק – ליציאה ממעגל האלימות המתמשך**: בלעדיו, כל סיום לחימה יהיה זמני, והאיום יחזור בעוצמה גדולה יותר; ואילו במימושו טמון סיכוי לשינוי יסודי במצב.

מבחינת ישראל, זו דרישת מינימום להבטחת ביטחון אזרחיה – דרישה שגם בעלות בריתה מבינות ומקבלות. עבור תושבי עזה, הפירוז הוא השלב הראשון שיאפשר גם את תהליך הדה-רדיקליזציה. עם זאת, יש להכיר כי **הפירוז יצריך מאמץ צבאי-מדיני עצום ותיאום אזורי ובינלאומי חסר תקדים**. זו משימה מורכבת, אך החלופה – הותרת עזה בידי חמאס חמוש – גרועה ומסוכנת לאין שיעור.

בהתבסס על הניתוח, המודל המומלץ לאכיפת פירוז הוא גישה **מדורגת ומשולבת**: בשלב הראשון, פעולה צבאית ישראלית נרחבת שתשמיד את יכולות הטרור ותאסוף את הנשק בעזה; לאחר מכן, פריסת כוח ייצוב בינלאומי מכוח החלטה של מועצת הביטחון אך ללא מעורבות ישירה של האו"ם (דוגמת המודל האמריקאי בסיני), שיסייע לשלטון האזרחי הפלסטיני החדש בהחזקת השטח המפורז ובליווי שיקום הרצועה; ולבסוף, העברת הניהול האזרחי והביטחוני המדורג לידי כוחות שיוכשרו לשמור על עזה מפורזת. מודל זה, המחבר בין עוצמתה הצבאית של ישראל לבין מעורבות בינלאומית ואזורית של בעלות ברית, מגובה בעקרונות "שלטון אחד, נשק אחד" ותמריצי שיקום – הוא בעל הסיכויים הטובים ביותר להבטיח פירוז אפקטיבי ויציב של עזה.

המלצות למדיניות:

- **התניית הפסקת אש בפירוז מלא:** על ישראל ובעלות בריתה להתעקש כי שום הסדר קבע בעזה לא יתגבש ללא התחייבות מפורשת לפירוז הרצועה. יש לפעול לקבלת החלטת מועצת הביטחון של האו"ם שתתמוך בפירוז עזה ותסמך מנגנון פיקוח בינלאומי, שלא בהובלת האו"ם, על יישומו. כל הסכמה על הפסקת אש צריכה להיות מותנית – דהיינו, להפוך להסדר קבע רק אם יושג פירוק משמעותי של יכולות חמאס. במקביל, יש לגבש עם ארה"ב ועם שותפות אזוריות "מפת דרכים" מפורטת לתהליך הפירוז, כדי להפיג חששות ולהבטיח תמיכה עולמית במהלך.
- **שילוב לחץ ותגמול ("מקל וגזר"):** כוח צבאי לבדו אינו מספיק – יש לשלב בו תמריצים חיוביים כדי להשיג פירוז בר-קיימא. יש לקשור באופן הדוק בין פירוז לבין שיקום: להעביר מסר ברור לפלסטינים ולמדינות התורמות שתחילתו של תהליך שיקום כלכלי נרחב, פתיחת המעברים והקמת פרויקטים גדולים (נמל, תחנות כוח, אזורי תעשייה) – יתאפשר רק אם עזה תפורז מטרור. **המשכו של התהליך חייב להיות מותנה בתחילתו של תהליך דה-רדיקליזציה משמעותי ומוכח.**
- לפיכך, יש להכין מראש חבילת שיקום ופיתוח נדיבה לרצועה, ולהבהיר שחמאס חמוש הוא המכשול למימושה. כך יופעל לחץ גם מתוך הציבור העזתי למען פירוז, בעוד שחמאס יעמוד בפני ביקורת פנימית אם יסכל את השיקום. במקביל, על ישראל ושותפותיה להמשיך בסנקציות ממוקדות לפגיעה במשאבי חמאס – פגיעה במקורות המימון, בייצור הצבאי ובבכירי הארגון – כדי להמחיש שהזמן פועל לרעתו כל עוד יסרב להתפרק.
- **תיאום אזורי ובינלאומי ל"יום שאחרי":** על ישראל להתחיל כבר כעת, בעיצומה של הלחימה, לגבש הבנות עם הגורמים שיהיו שותפים בניהול עזה לאחר הפירוז. מצרים – השכנה הדרומית ומפתח למניעת הברחות – צריכה להיות במרכז התיאום. מומלץ להקים צוות תכנון ביטחוני משותף ישראל-מצרים-ארה"ב, לתכנון סידורי הפירוז אחרי המלחמה. כך לדוגמה, פריסת כוחות מצריים מיוחדים לאורך גבול רפיח, הקמת חמ"ל מודיעין משותף למניעת הברחות, והכנות לקראת כניסת כוח משטרתי פלסטיני-ערבי לרצועה לאחר שצה"ל יצמצם נוכחות.
- במקביל, יש לקדם תהליכים, שכבר החלו, של הכשרת כוח אדם אמין לתפקידי ביטחון ושיטור בעזה (במסגרות אימון בירדן או במצרים בהובלה אמריקאית ובמעורבות של הרש"פ), ולהבטיח לרש"פ גיבוי מדיני וכלכלי כדי שתוכל לתפקד ברצועה רק בתנאי של תהליך רפורמות משמעותיות מוכח.
- **הסברה והרחבת בסיס הלגיטימציה הבינלאומית:** על ישראל לנהל מאמץ דיפלומטי-הסברתי אקטיבי כדי להבהיר לעולם את חשיבות פירוז עזה. כיום יש הרואים בדרישה זו עמדה "מקסימליסטית" שעלולה לסכן את סיכויי הפסקת האש – ישראל צריכה לספק מידע וראיות מודיעיניות שיבהירו מהו חמאס חמוש (תוכניות לטבח המוני, הברחות וטילים איראניים וכו').

יש להדגיש שפירוז עזה הוא צעד מינימלי של הגנה עצמית, ולא דרישה בלתי-ריאלית. תמיכה פומבית ביעד פירוז הרצועה מצד מדינות מפתח – ארה"ב, גרמניה, בריטניה, קנדה, אוסטרליה, וכמובן מצרים וסעודיה – תחזק את הלחץ על חמאס ותבהיר שהעולם עומד על הדרישה לביטחון באזור.

בה בעת, כדאי להזכיר שגם הסכמי אוסלו בזמנו אסרו על אחזקת נשק בלתי-חוקי בידי ארגונים פלסטיניים, וחייבו את פירוק כל המיליציות ואת איסוף הנשק הבלתי-מורשה – נורמות שחמאס והרש"פ הפרו בריש גלי. רצוי לשלב בהסברה גם קולות פלסטיניים, ובכללם נשיא הרש"פ, וערביים התומכים בסיסמה "שלטון אחד, נשק אחד" (עזה ללא מיליציות חמושות), כדי להמחיש שפירוז הרצועה הוא אינטרס אזורי רחב – ולא "גחמה ישראלית" בלבד.

- **היערכות ממושכת בתקופת הביניים:** יש להניח שפירוק חמאס מנשקו לא יקרה בן-לילה. מדובר בתהליך מדורג שיימשך חודשים ואף יותר, ובתקופת הביניים עדיין יידרש כוח הרתעתי בשטח הרצועה. על ישראל להיערך למימוש אחריותה הביטחונית הגוברת ולנוכחות ממושכת בעזה, במקרה ולא ניתן יהיה להגיע להסכם עם חמאס, "עד להשלמת המשימה". עדיף להיערך לתרחיש מאתגר של שהייה ארוכה, מאשר לסגת מוקדם מדי ולאפשר לחמאס להתאושש.

במקביל, יש לפתח אמצעים טכנולוגיים שיסייעו למשימת הפירוז – כגון רובוטים וחיישנים לאיתור והשמדת מנהרות, אמצעים נגד רחפנים, ויכולות מודיעין מתקדמות בתוך עזה שיוכלו לפעול גם לאחר צמצום הכוחות הגלויים. שמירה על עליונות מודיעינית היא מפתח למניעת בניין כוח מחודש של חמאס – לקח כואב שהופק בהפתעת אוקטובר 2023. ישראל חייבת להמשיך לשפר את יכולותיה בתחום זה כדי לסכל בזמן כל ניסיון התארגנות של טרור בעתיד.

בשורה התחתונה, **פירוז רצועת עזה ופירוק נשק חמאס הם הכרח ביטחוני ואסטרטגי לישראל**, ולא רק דרישה תיאורטית. הם תנאי ליציבות אזורית ולאפשרות של מציאות טובה יותר. צעדים אלה הם יקרים, מורכבים ומאתגרים – אך החלופה של עזה חמושה, הנתונה בידי חמאס, היא מסוכנת לאין שיעור. רק באמצעות התעקשות על פירוז מלא, לצד חזון בונה ליום שאחרי, ניתן יהיה לסיים את המלחמה בצורה שתשבור את מעגל הטרור בעזה ותניח יסודות לעתיד בטוח ורגוע יותר באזורנו.